

**Regional plan for Nordfjella
med Raudafjell 2014-2025**

Handlingsprogram 2021-2024

Regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014 – 2025

Handlingsprogram vedtatt av fylkestinget i
Vestland 15./16.12.2020 og av fylkestinget i Viken 17./18.02.2021

Innhold

Innhold	2
1. Innledning.....	3
2. Nordfjellarådet	4
3. Regional og kommunal oppfølging.....	5
4. Prosjekter og tiltak	6
5. Sammenstilt gjennomføringsplan	14

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Regional plan for Nordfjella er utarbeidet med utgangspunkt i bestillingsbrev fra Miljøverndepartementet datert 12. april 2007. Planen ble sluttbehandlet med i prinsippet like vedtak i de tre fylkestingene 11./12. juni 2014.

Planens kap. 7 gir en handlingsplan med 9 konkrete tiltak. Et oppfølgende handlingsprogram ble vedtatt i de daværende fylkene Sogn og Fjordane, Hordaland og Buskerud i løpet av 2015 og 2016.

Oppfølgingen av planen har vært mangelfull. Dette skyldes dels fylkeskommunens kapasitet, men også unntakstilstanden med CWD som oppsto i Nordfjella i 2016. Etter dette har alt fokus i dette fjellområdet vært knyttet til bekjempelse av CWD.

Det er nå, i 2020, på tide å sette ressurser inn på oppfølging av planen igjen. Siden det er så vidt lenge siden handlingsprogrammet ble vedtatt, vurderes det nå som hensiktsmessig å rullere dette.

1.2 Om rullert planprogram

I dette nye handlingsprogrammet gis en status for det enkelte prosjekt, og et revidert forslag til gjennomføring. Noen prosjekter gis noe endret profil, og det tilføres nye tiltak.

Pbl §8.1 sier «*Handlingsprogrammet skal vedtas av regional planmyndighet. Behovet for rulling skal vurderes årlig*». Rullert handlingsprogram legges, etter anbefaling fra Nordfjellarådet, fram for fylkestingene hvert fjerde år. Primært bør dette skje i løpet av første virkeår etter valget.

Handlingsprogrammet er overbyggende og inkluderer tiltak også utenfor Nordfjellarådets og fylkeskommunenes ansvarsområder. Hensikten er å gi oversikt og samordne beslektede prosjekter og pågående prosesser for gjensidig forsterking. Norsk villreinsenter Sør har en sentral rolle i mange av prosjektene.

Omtalen i dette dokumentet gir rammer. Prosjekter som fylkeskommunene har ansvar for, kan starte opp når organisering, finansiering og gjennomføringsplan er avklart i dialog med berørte parter. De ulike prosjekter vil bli årlig rapportert til Nordfjellarådet.

Enkelte av tiltakene fra det tidligere handlingsprogrammet videreføres ikke, da det nå vurderes som mindre aktuelt i denne sammenheng. Dette gjelder tidligere tiltak 5 *Kvammadalen* og tiltak 8 *Dialog med forsvaret*. Tiltak 6 *Veger og villrein* vurderes som mindre relevant nå, men kan være aktuelt å ta opp igjen seinere. Tiltak 9 *Videre oppfølging av Regional plan for Nordfjella* er innarbeidet i pkt. 2.1 om Nordfjellarådet.

2. Nordfjellarådet

Bakgrunn:

Nordfjellakommunene hadde tidligere årlige møter med bred deltakelse for å drøfte felles utfordringer i fjellområdet. Dette møtepunktet ble forutsatt videreført gjennom Nordfjellarådet. I forhold til tidligere praksis ble det utvidet med Voss kommune, fylkeskommunene og fylkesmennene.

Nordfjellarådets siste ordinære møte ble avholdt i november 2017, sammen med Hardangerviddarådet. I 2018 og 2019 ble det ikke gjennomført ordinære Nordfjellaråd, men en CWD-gruppe under ledelse av Nordfjellarådets leder har hatt jevnlige møter om CWD-situasjonen.

Medlemmer:

Med bakgrunn i tidligere praksis skal Nordfjellarådet bestå av en politiker fra hver kommune, en representant fra hver av fylkesmennene, leder av villreinnemnda og leder av villreinutvalget. Fylkeskommunene har tidligere hatt ett medlem hver.

Siden det etter regionreformen nå kun er to fylker involvert og fylkeskommunene er eiere av planen, skal Vestland fylkeskommune og Viken fylkeskommune heretter oppnevne to medlemmer hver til Nordfjellarådet. Etter oppretting av nytt villreinutvalg for Raudafjell, inviteres også leder i dette utvalget som medlem. Det anbefales at alle oppnevner varamedlemmer.

Politisk ledelse i de to fylkeskommunene har møte- og talerett i Nordfjellarådet.

Parallelt med dette bør den mer uformelle administrative gruppa videreføres. Den vil være viktig for faglig erfaringsutveksling, implementering av regional plan i kommunene og for gjennomføring og oppfølging av handlingsprogrammets prosjekter.

Nordfjellarådets oppgaver:

- Rullere handlingsprogrammet minst hvert fjerde år. Disponering av Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler er del av dette. Nordfjellarådets anbefaling videresendes for sluttbehandling i fylkeskommunene.
- Behandle årlig statusrapport for handlingsplanen. Som ledd i dette
  - vurdere behovet for rullering av handlingsprogrammet
  - ta stilling til eventuell omdisponering av Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler.
- Være referansegruppe og dialogarena for handlingsprogrammets prosjekter.
- Være styringsgruppe for rullering av regional plan når dette etter hvert blir aktuelt. Tidspunkt besluttes i fylkeskommunenes planstrategier.
- Være arena for
  - erfaringsutveksling, bl.a. om kommunenes oppfølging av regional plan og om kommunale forvaltningsoppgaver med sikte på mest mulig lik praksis.
  - bygge opp felles kunnskap om blant annet villrein, CWD, fjellbasert næringsutvikling og friluftsliv.
- Ha dialog med eksterne aktører der dette er naturlig
- Samarbeide med Hardangerviddarådet når dette er naturlig.
- Medlemmene i rådet forventes å rapportere til sine respektive organ om det løpende arbeidet med oppfølging av den regionale planen.

Det skal hvert år arrangeres et "stormøte" der Rådets medlemmer med administrative representanter, medlemmene i villreinnemnda og villreinutvalget, samt andre aktuelle organ, inviteres til dialog om forvaltning av fjellområdet. Normalt bør dette legges til det årlige rådsmøtet.

Tidsramme: Løpende, minst et årlig møte.

Ansvar for oppfølging: Fylkeskommunene v/sekretariatet

Økonomi:

Ansvar for sekretariatet legges til en av fylkeskommunene. Når ikke rullering av selve planen pågår, anslås et behov på 15% stillingsressurs til den løpende oppfølgingen. Vertsfylket holder kontor og sørger for løpende drift. Kostnadene for sekretariatets drift estimeres til 150.000 per år.

Etter avtale mellom fylkeskommunene, inngått i 2020, legges sekretariatsansvaret til Viken fylkeskommune. Kostnadene dekkes med egeninnsats fra Viken fylkeskommune, samt tilskudd på 100.000 fra Vestland fylkeskommune. Dette beløpet settes på prosjektkonto i Viken fylkeskommune. Midlene disponeres til oppfølging av handlingsprogrammet. Det forventes en egeninnsats (tilsvarende anslagsvis 50.000 kroner årlig) fra Vestland fylkeskommunene for å bistå sekretariatet og forankre planen i egen organisasjon.

Det forutsettes egeninnsats fra medlemmene i både rådet og i administrativ gruppe i form av egen tid og egne reisekostnader, eventuelt også oppholdskostnader ved større møter.

Det øremerkes 200.000 kroner til diverse utgifter knyttet til drift av Nordfjellrådet.

3. Regional og kommunal oppfølging

3.1 Kommunale planoppgaver

Beskrivelse

For at den regionale planens intensjoner skal realiseres, må planens føringer innarbeides i ulike planer i de enkelte kommuner.

Kommuneplaner: Den regionale planen gir ingen juridisk binding. Det skjer i kommuneplaner som alle kommuner jevnlig skal utarbeide/rullere.

For å følge opp intensjonene fra den regionale planen, må føringene innarbeides i den enkelte kommunes kommuneplan ved neste rullering.

Motorferdselsplaner: Kommunene bør utarbeide planer/retningslinjer for motorferdsel i utmark i henhold til reglene i Lov om motorisert ferdsel i utmark og vassdrag, samt Miljøverndepartementets rundskriv T-1/96.

Kommunene bør søke å samordne sine motorferdselsplaner med sikte på å redusere det samlede volumet.

Sti- og løypeplaner: Retningslinjene forutsetter at kommunene har sti- og løypeplaner, som kanalisere ferdselen, for å unngå konflikt med villrein. Må sees i sammenheng med felles sti- og løypeplan, pkt. 4.2.

Kostnader og finansiering:

Dekkes av hver enkelt kommunene

Tidsramme:

Det er ønskelig at alle disse tiltakene skjer snarest mulig, men kommunene må selv avgjøre framdriften. Det er viktig med fortløpende oppfølging.

Ansvar for oppfølging:

Alle kommunene i dialog med berørte aktører.

Fylkeskommunene skal stimulere til dialog om disse planoppgavene over kommunegrensene. Det årlige "stormøtet" blir en viktig arena for erfaringsutveksling og dialog.

3.2 Rullere regional plan

Regional plan for Nordfjella ble vedtatt i 2014. Planen bør etter noen tid rulleres. Det vurderes ikke å være behov for å rullere i denne fylkestingsperioden.

Tidsramme: Behovet vurderes hvert fjerde år.

Ansvar for oppfølging: Nordfjellarådet skal vurdere når det er behov for neste rullering og vil gi sin anbefaling til fylkeskommunene. Fylkeskommunene har som planeiere ansvar for eventuell rullering. Gjennomføring avgjøres i regional planstrategi.

3.3 Årlig rapportering

For å følge utviklingen innenfor planområdet, skal alle parter innenfor plansamarbeidet, årlig rapportere alle tillatelser til nye tiltak, avslag, dispensasjoner og konsesjoner knyttet opp mot blant annet arealplaner og utbygging, stier og løyper, motorferdsel, veinett, overnatting og servering, arrangementer, tiltak i landbruket, vassdrag og villrein. Hensikten er å kunne følge utviklingen tett i hele fjellet.

Det skal utarbeides en felles mal for rapporteringen. Kommunene, fylkeskommunen, fylkesmennene, villreinemnda og villreinutvalget oppfordres til å gjennomføre dette.

Rapportene sammenstilles og legges fram i Nordfjellarådets årlige møte.

Tidsramme: Løpende årlig rapportering.

Ansvar for oppfølging: Alle aktører i Nordfjellarådet rapporterer. Fylkeskommunene v/sekretariatet koordinerer.

Kostnader og finansiering: Dekkes av hver enkelt aktør.

4. Prosjekter og tiltak

Før oppstart av hvert enkelt prosjekt skal det i samarbeid med involverte aktører utarbeides mer detaljerte prosjektplaner som utdyper rammer for gjennomføring mht. faglig innhold, økonomi, framdrift, ansvar og styring.

Handlingsprogrammets prosjekter må normalt suppleres med ytterligere ekstern finansiering.

Fylkeskommunene v/felles sekretariat utarbeider prosjektbeskrivelser og søknader om ekstern finansiering der fylkeskommunene har ansvar.

4.1 Oppfølging av fokusområder

Beskrivelse:

I handlingsprogrammet 2015-2018 ble dette beskrevet slik:

Flere fokusområder er beskrevet i den regionale planens kap. 3.3. Aksen Rallarvegen/Finse – Geitryggen – Kongshelleren omfatter flere av disse. Dette er sårbare områder for villreintrekk, samtidig som DNT's hytter og rutenett i dette området er mye brukt.

*Det skal etableres et oppfølgende prosjekt som overvåker og følger utviklingen for villrein, likedan bør også omfang av ferdsl følges. Prosjektet skal søke både å sikre/bedre villreinens trekkmuligheter (herunder vurdere behov og mulighet for flere tunneltak) og å ivareta friluftslivet. **Geitryggområdet** og **Kongshelleren** skal gis særlig oppmerksomhet. Ferdslstillinger langs **Rallarvegen** vil også stå sentralt.*

*Andre fokusområde som også bør følges opp framover er **bremmen rundt Hallingskarvet**, områdene øst for **Fanitullvegen**, **Aurlandsfjellet** og **Gravdalen**.*

Dette vil være et krevende prosjekt der et kompetent fagmiljø må få i oppdrag å utføre oppgaven i henhold til en nærmere prosjektbeskrivelse. Norsk villreinsenter Sør bør i tilstrekkelig grad involveres.

Noen områder er mer sårbare enn andre, men CWD har endret situasjonen vesentlig. Det er forutsatt at villreinstammen skal reetableres i hele området. Det er fortsatt uklart når situasjonen i Nordfjella igjen blir normalisert. Prosjektet Renewable reindeer har også gitt ny aktuell kunnskap om området. Med bakgrunn i dette må prosjektet redefineres gjennom to trinn:

1. Fornyet vurdering av fokusområder i lys av aktuell CWD-sitasjon og kvalitetsnormen for villrein. Prioritere områder og skissere rammer for gjennomføring.
2. Gjennomføre oppfølging av utpekte fokusområder i samsvar med føringer gitt i pkt. 1.

Kostnadsramme:

I utgangspunktet anslås en kostnad på 100.000 kroner for fase 1. Beløpet øremerkes i handlingsprogrammet.

Fase 1 vil klargjøre faglig innhold og ressursbehov i fase 2. Det øremerkes i utgangspunktet 200.000 kroner til fase 2. Ytterligere finansiering må avklares og eventuelt søkes når forutsetningene er klargjort.

Finansiering:

- Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler: 300.000 kroner.
- Søke Miljødirektoratet og andre om ytterligere finansiering.

Fase 2 må være avklart før denne startes opp.

Tidsramme: Fase 1 i 2021. Fase 2 blir et mer langsiktig løp med mulig oppstart i 2022.

Ansvar for oppfølging: Norsk villreinsenter Sør og Nordfjellarådets sekretariat. Forutsetter tett samarbeid med bl.a. NINA og Nordfjellarådets aktører.

Andre, bl.a. reiselivsnæring, turistforeningen, Jernbaneverket, Statens Vegvesen og regulanter involveres etter behov.

Nordfjellarådet holdes løpende oppdatert.

4.2. Felles sti- og løypeplan

Det tidligere prosjektet Friluftsliv og villrein er omdefinert og omgjort til utarbeiding av felles sti- og løypeplan. Dette fanger også opp deler av det som tidligere var knyttet til kommunale sti- og løypeplaner.

Beskrivelse:

Det skal utarbeides en felles og helhetlig sti- og løypeplan for nasjonalt villreinområde og naturlig tilgrensende områder, som utgangspunkt for kommunenes sti- og løypeplaner. Denne planen bør også vurdere hvor mobile aktiviteter som kiting, hundekjøring og lignende kan skje, og ikke bør skje. Planen bør utarbeides for både sone 1 og 2 med tanke på at villreinstammen skal reetableres.

Målsettingen er å få grunnlag for å legge om stier og løyper som er i konflikt med villrein og annet naturmangfold, og samtidig ivareta reiselivets og friluftslivets behov.

Planen skal vurdere om det enkelte steder i perioder bør legges begrensninger på ferdsel og bruk av overnattingssteder, samt vurdere hvilke virkemidler som eventuelt her bør brukes. Men planen skal også ivareta reiselivets behov, blant annet ved å tydeliggjøre når og hvor ulike aktiviteter kan skje uten konflikt med villrein. Prinsipper for differensiering over tid mht. løypekjøring og villreinhensyn skal vurderes.

Arbeidet må sees i tett sammenheng med fokusområdene (pkt. 4.1) og bygge på kjent kunnskap om villrein og om ferdsel. Videre må det skje med bred dialog og involvering av berørte parter. Turistforeningen og andre aktører som tilbyr servering og/eller overnatting i nasjonalt villreinområde er særlig viktige samarbeidspartnere. Prosjektet må også sees sammen med kommunale sti- og løypeplaner, besøksstrategi for Hallingskarvet nasjonalpark og med planlagt felles sti- og løypeplan på Hardangervidda.

Noen rammer for gjennomføringen

- Målsettingen er å få grunnlag for å legge om stier og løyper som er i konflikt med villrein og annet naturmangfold, og samtidig ivareta reiselivets og friluftslivets behov.
- Kunnskap og konklusjoner fra en rekke forskning- og utreningsprosjekter fra Nordfjella om villrein og om ferdsel skal legges til grunn for arbeidet.
- Sikre god sammenheng med besøksstrategien for Hallingskarvet nasjonalpark.
- Bidra til å opprettholde gjennomgående ruter gjennom Nordfjella, men samtidig søke å finne løsninger der ferdsel og villrein er i konflikt.
- Løsninger i utpekte fokusområder skal vurderes særlig nøye.
- Vurdere bruk av virkemidler som restriksjoner på ferdsel til visse tider av året eller døgnet, varslingsregimer osv.
- Så langt mulig gjennomføre arbeidet etter Miljødirektoratets veileder (M-1292 | 2019) «[Plan for friluftslivets ferdselsårer](#)»
- Være prosess- og løsningsorientert med bred medvirkning

Kostnadsramme:

Det arbeides ut fra en samlet kostnadsramme på 600.000 kroner. I utgangspunktet foreslås denne disponert slik:

- 400.000 til prosjektledelse (lønn til 40% årsverk fordelt over to år og kostnader ved kontor og drift)
- 100.000 til konsulenthjelp (kart og eventuelle delutredninger)
- egeninnsats tilsvarende 100.000 kroner fra alle involverte (kommunene, fylkeskommunene, fylkesmennene, villreinnemnda, Norsk villreinsenter, grunneierorganisasjoner, turistforinger mm)

Det søkes eksternt om 300.000 kroner, fordelt på to år, i støtte til arbeidet. Blant annet fra Miljødirektoratets program for friluftslivets ferdselsårer. Videre finansieres det med 200.000 fra handlingsprogrammidlene.

Finansiering:

Må være avklart før oppstart, men det arbeides etter følgende modell for å dekke prosjektets kostnader:

- Det søkes om 300.000 kroner, fordelt på to år, i støtte til arbeidet, fra blant annet Miljødirektoratets program for friluftslivets ferdselsårer.
- Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler dekker 200.000 kroner, fordelt på 2021 og 2022.

I tillegg kommer egeninnsats tilsvarende 100.000 kroner.

Tidsramme: Gjennomføres 2021-2022.

Ansvar for oppfølging:

Fylkeskommunene vurderer om prosjektledelse skal legges til sekretariatet for Nordfjellarådet, om andre i en av de to fylkeskommune skal engasjeres eller om det skal gjennomføres med ekstern konsulent.

Det etableres en administrativ prosjektgruppe med representanter fra 2-3 kommuner, 1-2 fylkesmenn og begge fylkeskommuner. Gjennomføring forutsettes å skje i tett dialog med alle parter med interesser og ansvar i området og aktuelle fagmiljøer.

Nordfjellarådet holdes løpende oppdatert.

4.3. Villreinfokus i vilkårsrevisjoner

Beskrivelse

Mange vassdragsreguleringer i villreinområdene har demt ned viktige beiteområder og trekkveger. Konesjonene ble i svært stor grad gitt uten tanke for villrein.

Flere vassdragskonesjoner i Nordfjella står nå foran vilkårsrevisjon.

Det er viktig at hensyn til villrein, ut fra nyeste kunnskap, så langt mulig innarbeides i disse. Som del av dette bør både vilkårene for det enkelte vassdrag, og konsesjoner i området som helhet vurderes.

Problemstillingen på generelt nivå ble våren 2014 satt på dagsorden av Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Som en start ble det i 2017 gjennomført et møte med bl.a. Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat der mulighetene for et samarbeidsprosjekt ble drøftet. Møtet konkluderte slik:

På kort sikt er det ønskelig å få utført en overordnet sammenstilling av villreinens arealbehov og vassdragsreguleringenes landskapsinngrep med sikte på å få en totalvurdering av reguleringenes virkning på villreinstammen i Nordfjella-området. Det bør bygge på eksisterende kunnskap og skje i tett dialog med aktuelle fagmiljøer.

Ambisjonen er å få en samlet oversikt, som kan gi grunnlag for å prioritere viktige tiltak innenfor det enkelte vassdragsområde når vilkårsrevisjoner etter hvert skjer. Prosjektet bør gjennomføres så snart som mulig, og i samspill med RenRein-prosjektet.

I arbeidet skal det gjøres en vurdering av

- *hvilke tiltak innenfor det enkelte vassdrag kan være med å forbedre forholdene for villreinen i Nordfjella som helhet*
- *hvilke av disse tiltakene kan være realistisk å få gjennomført over tid.*
- *hvilke leveområder og trekkveger er det særlig viktig å skjerme mot fremtidige inngrep.*

Målsettingen var å få til et prosjekt som muliggjør helhetlig vurdering av de enkelte konsesjonssøknader i dette fjellområdet når de behandles.

Konklusjonen i møtet var at NVE skulle søke midler til et slikt prosjekt. Dette er foreløpig ikke imøttekommet. Analysemetoder utviklet i prosjektet RenRein bør vurderes benyttet i dette prosjektet.

Finansiering:

Kostnadsrammen er ikke avklart. Må være avklart før oppstart.

Det øremerkes 100.000 av Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler til prosjektet.

Tidsramme: Gjennomføres 2021-2024.

Ansvar for oppfølging:

NVE har hovedansvar. Miljødirektoratet og aktørene i Nordfjellrådet inviteres med i prosjektet.

Nordfjellarådet holdes løpende oppdatert.

4.4. GPS-merkeprosjektet for Hardangervidda og Nordfjella

Det har siden 2002 pågått GPS-merking av et fåtall villrein. Utgangspunktet for dette var et ønske om å innhente kunnskap om Rv7's betydning for villreinens arealbruk. Statens vegvesen har vært hovedfinansieringskilde. Prosjektet ble etter lokale ønsker og initiativ videreført og også utvidet til å omfatte Nordfjella. Selv om et viktig fokus hele tiden har vært Rv7 har også andre sårbare områder for villreinen blitt trukket inn. Statens vegvesen har hele tiden vært svært viktig i finanseringen. Finansieringen framover er noe uavklart.

GPS-merkingen av villreinen gir kunnskap til mange spørsmål knyttet til villreinforvaltningen.

I løpet av de siste årene har GPS-merkeprosjektet utviklet seg til å bli en paraply over flere andre prosjekter. Dette gjelder:

- Ferdselskartlegging på Hardangervidda
- Kraft og anlegg i Nordfjella
- Fokusområder og regionale planer
- Oppfølging av merka dyr i felt og CWD

Alle disse prosjektene har egen finansiering. Gjennomføring av dette arbeidet skjer under ledelse av NINA og villreinsenteret i samarbeid med Statens vegvesen, NVE, villreinnemnda, villreinutvalget, fylkesmenn, kommuner og fylkeskommuner. Merking av dyr i Nordfjella er finansiert av Miljødirektoratet mens SNO utfører og følger opp arbeidet.

Det er etablert en egen referansegruppe der alle aktørene deltar med Villreinsenteret som sekretariat.

Tidsramme: Løpende

Ansvar for oppfølging: Norsk villreinsenter og NINA, i samarbeid med mange berørte aktører.

4.5 Mennesket og reinen

I 2018 ble følgende to forprosjekter gjennomført som ledd i verdiskapingsprogrammet *Villrein fjellet som verdiskaper*:

- *Velkommen til villrein fjellet* med Buskerud fylkeskommune som ansvarlig. Prosjektområdet var både Hardangervidda og Nordfjella.
- *Tettere på villrein fjellet*, om og i regi av Nore og Uvdal kommune.

Disse to forprosjektene videreføres nå som et felles hovedprosjekt, *Mennesket og reinen* i årene 2019-2021. På bakgrunn av funnene i forprosjektet legges hovedprosjektet opp med fire innsatsområder:

1. bidra til å utvikle attraksjoner/destinasjoner som ønsker å utvikle opplevelser og formidlingskonsepter knyttet til villrein. Utpekte piloter per i dag er Solheimstulen, Vasstulan, Halne og Finse. Flere kan komme til.
2. innsats for avbøtende tiltak, der man søker å kanalisere ferdsel vekk fra sårbare områder samtidig som man tenker verdiskaping
3. informere reiselivsaktører for å gi økt forståelse av villreinens betydning både som attraksjon og kulturbærer, og for å gi dem som ønsker det verktøy for å utvikle opplevelser og formidlingsopplegg knyttet til villrein.
4. informasjon og formidling mot publikum.

Hovedinnsatsen i 2019 gikk til å få på plass hovedprosjektet og planlegge og klargjøre pilotene.

Finansiering: Finansiert over Miljødirektoratets program *Villrein fjellet som verdiskaper*. Forutsetter egenandel i form av midler eller egeninnsats i samme størrelse. Involverte aktører må bidra med dette.

Tidsramme: Fullføres i løpet av programperioden til og med 2021.

Ansvar for oppfølging: Viken fylkeskommunene. Løpende styring skjer gjennom egen styringsgruppe.

Rådgivningsfirmaet Mimir har prosjektledelse. Prosjektet gjennomføres i tett dialog mellom prosjektleder, styringsgruppe og Viken fylkeskommune. Medlemmer i styringsgruppa er blant annet leder i Hardangerviddarådet og leder i Nordfjellarådet, representanter fra villreinforvaltningen og representanter fra næringsaktører. Norsk villreinsenter følger prosjektet tett.

4.6 Jakkultur i Nordfjella

Med utgangspunkt i uttak av all villrein i sone 1, er man i de berørte kommunene engstelig for tap av jaktkulturen.

Det er derfor tatt initiativ til et prosjekt i tett samarbeid mellom Norsk villreinsenter og CWD-kordinator i Nordfjellakommunene. Hensikten er å gi barn og unge som vokser opp rundt Nordfjella kunnskap om villreinen og jaktkulturen selv om dette dyret vil være borte fra fjellet i en periode.

Helt konkret ble det høsten 2020 i regi av Norsk villreinsenter gjennomført uteskole for 6. klassinger i kommunene Hol, Ål, Hemsedal, Lærdal og Aurland. Opplegget har vært så vellykket at det ønskes videreført.

Finansiering:

Prosjektet har til nå vært dekket av midler fra Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet. Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler bør, om nødvendig for videreføringen, kunne disponeres til dette.

Tidsramme: Gjennomføres 2020-2024.

Ansvar for oppfølging: Norsk villreinsenter Sør.

4.7 Klimaendringenes effekt på villreinens leveområder

Klimaendringene vil påvirke villreinens livsbetingelser. Blant annet vil beitetilgangen endres gjennom endret nedbørsmønster, høyere vintertemperaturer og med det hyppigere vekslinger mellom varmegrader og kuldegrader. Trolig vil også plantesamfunnene endres.

Gjennom det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt er det opparbeidet svært lange dataserier som dokumenterer villreinstammenes størrelse, bestandsdynamikk og arealbruk. Disse dataseriene kan sammen med nye framskrivninger av de forventede klimaendringene bidra til ny kunnskap om hvordan klimaendringene kan påvirke villreinstammene.

Prosjektets mål er å koble villreinforskere og klimaforskere med sikte på å øke kunnskapen om forventede klimaendringer og med det villreinens livsbetingelser på sikt. Dette kan være viktig kunnskap i videre oppfølging av den regionale planen.

Prosjektet har en universell problemstilling og er foreslått som del av oppfølgingen av Hardangerviddaplanen og Heiplanen. Ambisjonen er å koble Nordfjella på prosjektet, men uten hovedansvar for realisering.

Kostnadsramme:

Første fase i prosjektet anslås til 150.00 kroner. Beløpet øremerkes i Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler i 2022.

Et oppskalert oppfølgingsprosjekt må eventuelt avklares med både faglig innhold og kostnader før oppstart. Dette må dekkes gjennom samarbeid med mange parter. Deltaking og økonomisk støtte fra Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler må være avklart før oppstart.

Tidsramme: Gjennomføres i perioden 2021-2024.

Ansvar for oppfølging:

Første fase gjennomføres uten noe stor organisering, og baserer seg på et etablert samarbeid mellom Norsk Institutt for Naturforskning og NORCE Klima/Bjerknessenteret. Nordfjellarådet holdes orientert. Fylkeskommunene og Norsk villreinsenter samarbeider om løpende oppfølging.

Dersom et trinn to blir aktuelt, skal Nordfjellrådet godkjenne prosjektrammer og beløp brukt av handlingsprogrammidler før deltakelse i dette.

Regionalt plansamarbeid for Nordfjella skal da være representert i styringsgruppa for et slikt prosjekt.

Særlig aktuelle forskningsmiljøer er Norsk institutt for naturforskning og Bjerknessenteret for klimaforskning i Bergen.

Nordfjellarådet holdes løpende oppdatert.

4.8. Bekjemping av skrantesjuka/CWD

I en intensjonsavtale fra 8. mai 2018 besluttet staten ved Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, Nordfjellarådet og de seks berørte kommunene er det skulle utarbeides et helhetlig program for bekjempelse av skrantesjukan (CWD) i Nordfjellaområdet.

Det har blitt utarbeidet et program med følgende tre målsettinger:

- Beholde friske stammer av villrein og andre hjortedyr i Norge
- Utrydde sjukdommen før den får fotfeste
- Raskest mulig bygge opp igjen en frisk villreinstamme i Nordfjella sone 1

Programutvalget utarbeidet i løpet av 2018/2019 et program med arbeidspakker der mål, tiltak og ansvarsfordeling framgår.

Det er en sentral premiss i programmet at Nordfjella villreinområde har status som nasjonalt villreinområde. Nordfjella sone 1 skal forvaltes som om reinen fremdeles er der i brakkleggingsperioden. Målet er at når reetableringen er gjennomført, så har den friske stammen i Nordfjella et villreinområde av minst like god kvalitet som før uttaket ble gjort. Dette innebærer at området Nordfjellplanen dekker, skal forvaltes i samsvar med regional plans føringer.

Programmet er satt sammen av en rekke pakker innenfor områdene:

- Uttak av villrein
- Hindre smittespredning
- Forvaltning av andre hjortedyr
- Arealforvaltning
- Reetablering
- Ivareta landbruksnæringen
- Kunnskapsoppbygging/forskning
- Informasjon og kommunikasjon

Tidsramme: Gjennomføres i perioden 2021-2024.

Ansvar for oppfølging:

I programkomitearbeidet har ordførerne i de seks berørte kommunene og leder i Nordfjellarådet vært blant medlemmene.

Regional plan for Nordfjella. Handlingsprogram 2021-2024.

Nordfjellarådets anbefaling 13.10.2020. Vedtatt i Vestland fylkesting 15./16.12.2020 og Viken fylkesting 17./18.02.2021.

Berørte kommuner, Nordfjellarådet, Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet er ansvarlige for gjennomføringen.

Nordfjellarådet skal holdes løpende orientert.

Finansiering:

Programmet har en kostnadsramme på mange millioner kroner fordelt på flere år. Finansiering av en lokal CWD-koordinator er viktig for kommunenes oppfølging.

Store deler av kostnadene forutsettes dekket over statsbudsjettet.

Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler øremerker 200.000 som bidrag til arbeidet. Nærmere disponering vurderes etter hvert.

5. Sammenstilt gjennomføringsplan

Det forutsettes et årlig tilskudd på totalt 100.000 fra Vestland fylkeskommunene fra og med 2020. Dette gir 500.000 kroner i handlingsplanperioden. Viken fylkeskommune holder sekretariatet.

Det gjenstår ca. 830.000 i midler fra selve planarbeidet i perioden 2010-2013. I tillegg disponeres tilskudd fra Vestland fylkeskommune (totalt 500.000) til fellesprosjekter. Dette gir 1.330.000 kroner til oppfølging av regional plan i årene til og med 2024. Flere av prosjektene forutsetter hel eller supplerende ekstern finansiering.

Tabellen nedenfor viser alle prosjekter som er omtalt ovenfor mht. planlagt gjennomføring.

Tall angir foreslått bruk av Nordfjellaplanens handlingsprogrammidler (i 1000 kroner).

Totalkostnaden vil for flere av de være betinget annen medfinansiering fra andre aktører. X viser at bruk av handlingsprogrammets midler til tiltaket kan vurderes.

Prosjekt	2021	2022	2023	2024	SUM	Merknader
Nordfjellarådet	50	50	50	50	200	Fellesutgifter ved møter. Dekkes av handlingsprogrammidler
Årlig statusrapport og rullere handlingsprogram						Løpende, sekretariatets ansvar
Rullere regional plan						Vurderes i 2024, finansieres evt. av fylkeskommunene
Kommunal planoppfølging						Løpende, kommunalt ansvar
Fokusområder	100	200			300	Hele perioden. Forutsetter medfinansiering fra andre.
Felles sti- og løypeplan	100	100			200	Forutsetter medfinansiering fra andre.
Villreinfokus i vilkårsrevisjoner	100				100	Hele perioden. Forutsetter medfinansiering fra andre.
GPS-merkeprosjektet						Hele perioden. Annen finansiering.
Villreinfjellet som verdiskaper, Mennesket og reinen						Avsluttes i 2021. Vesentlig finansiert av Miljødirektoratet
Jakkultur i Nordfjella	x					Hele perioden. Primært annen finansiering.
Klimaendringenes effekt på villreins leveområder		150			150	Evt. hovedprosjekt; hele perioden forutsatt medfinansiering.
Program for bekjempelse av CWD	200	x	x	x	200	Finansieres i all hovedsak av departement og direktorat
Udisponert			180		180	Disponering drøftes i Nordfjellarådet
SUM	550	500	230	50	1.330	